

Հանրապետական մանկավարժահոգեբանական կենտրոն

«Հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչների և ուսուցչի
օգնականների դասավանդման հմտությունների զարգացման
ապահովում» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դպրոց՝ Գավառի թիվ 5 հիմնական դպրոց

Թեմա՝ «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների օգտագործումը «Անգլերեն»
առարկայի դասապրոցեսում՝ որպես սովորողի մոտիվացիան բարձրացնելու միջոց»

Վերապատրաստող, մենթոր՝ Գոհար Շահինյան

Ուսուցիչ՝ Աննա Թոփլաղայան

Երևան 2023

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
ԳԼՈՒԽ 1. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների օգտագործումը <<Անգլերեն>> առարկայի դասապրոցետում՝ որպես սովորողի մոտիվացիան բարձրացնելու միջոց.	4
1.2 Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաները անգլերեն լեզվի դասաժամերին.....	8
ԳԼՈՒԽ 2 Անգլերենի ժամանակակից ուսուցիչ.....	11
2.2 Անգլերենի ուսուցչի հիմնական մասնագիտական կարողությունները.....	12
ԳԼՈՒԽ 3 ՏՀՏ կիրառման արդյունավետությունը գործնական նշանակություն.....	14
Եզրակացություն.....	17
Գրականության ցանկ.....	19

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակակից կրթական գործնեության ընթացքում ավելի ու ավելի են կիրառվում ժամանակակից տեխնոլոգիաները: Դասի ընթացքում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառումը սովորողների մոտ առաջացնում է հետքըքրասիրություն դասի նկատմամբ, միաժամանակ նպաստելով ուսուցման մոտիվացիային՝ բարձրացնում է դասի արդյունավետությունը, որն էլ ավելի հաջողակ է դարձնում ուսուցման գործընթացը:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները հնարավորություններ են տալիս ստեղծել այնպիսի կրթական համակարգ, որի շնորհիվ աշակերտները կցուցաբերեն բարձր ակտիվություն կրթական գործնեության մեջ: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները զգալիորեն ընդլայնում են կրթական տեղեկատվության ներկայացման հնարավորությունները, ներգրավում են աշակերտներին ուսումնական գործընթացում՝ նպաստելով նրանց կարողունակությունների ամենալայն բացահայտմանը, մտավոր գործունեության բարձրացմանը:

Կյանքի տարբեր ոլորտներում տեղեկատվական գործընթացների արագ ներդրումը պահանջում է ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների վրա հիմնված կրթական համակարգի նոր մոդելի մշակում: Խոսքը աշակերտի ստեղծագործական ներուժը բացահայտելու, նրա կարողությունները զարգացնելու, ինքնակատարելագործման ու պատասխանատվության անհրաժեշտությունը դաստիարակելու համար պայմաններ ստեղծելու մասին է:

Կրթական համակարգի արդիականացումը բացում է նոր հորիզոններ և հնարավորություններ, բայց մինևույն ժամանակ ավելացնում է ուսուցչի մասնագիտական իրավասության պահանջները: Համակողմանիորեն զարգացած և ժամանակակից տեղեկատվական հասարակության մեջ կյանքին և փոխգործակցությանը պատրաստ աշակերտ կրթելու խնդիրը կարող է լուծել միայն ժամանակակից մանկավարժական և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների տիրապետող ուսուցիչը:

Ուսուցչի մասնագիտական իրավասության կարևորագույն բաղադրիչներից է նրա պատրաստակամության աստիճանը՝ կիրառելու ժամանակակից տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաները (ՏՀՏ) իր մասնագիտական և մանկավարժական գործունեության մեջ:

Հաշվի առնելով վերը նշվածները՝ իմ դասերի ընթացքում կիրառում եմ տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ: Ուսումնական գործընթացի ընթացքում դրանց օգտագործումը հնարավորություն է տալիս ակտիվացնել աշակերտների կողմից ուսումնական նյութի յուրացումը և դասերն անցկացնել որակապես նոր մակարդակում:

ԳԼՈՒԽ 1. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների օգտագործումը <<Անգլերեն>> առարկայի դասապրոցեսում՝ որպես սովորողի մոտիվացիան բարձրացնելու միջոց

Ուսուցման գործընթացում մոտիվացիան ամենակարևոր գործոններից մեկն է: Ուսուցչի աշխատանքի ամենաշեշտված կետերից պիտի լինի քայլ առ քայլ աշակերտի մոտ բարձրացնել ինքնավստահությունը սեփական ուժերի հանդեպ, զարգացնել այնպիսի հմտություններ, որոնք կմղեն նրան սովորելու: Ժամանակակից կրթության հիմնական մարտահրավերներից մեկը աշակերտներին մոտիվացված պահելն է: Սովորելը հաճախ հաջողվում է, եթե մոտիվացիա կա, բայց յուրաքանչյուր սովորող մոտիվացվում է տարբեր ձևերով և պատճառներով: Ահա թե ինչու պետք է հասկանանք սովորողի նախասիրությունները և հետաքրքրությունները նախքան մոտիվացիոն ուսուցման միջավայր ստեղծելը:

Ուսումնական մոտիվացիան սերտորեն կապված է երեխայի անձնային առանձնահատկությունների, հետաքրքրությունների, ընդունակությունների հետ: Երեխաներին սկզբնական շրջանում հետաքրքիր է, ոչ թե գիտելիքը, այլ նոր հարաբերությունները և ուսումնական գործունեության բնույթը, հետագայում արդեն առաջանում է հետաքրքրություն և աստիճանաբար ձեռք է բերում ճանաչողական բնույթ: Երեխայի մոտ մոտիվացիա է առաջացնում տպավորիչ նյութը, ինչն էլ մղում է նրան քայլ առ քայլ առաջ գնալ և բացահայտումներ անել: Իսկ ընդունակությունների հետ կապված, շատ հաճախ երեխաներն ունենում են բարձր ընդունակություններ, սակայն չեն ունենում ուսումնական մոտիվացիա, սա ևս կարող է պատճառ հանդիսանալ, որպեսզի երեխաներն ունենան ուսումնական դժվարություններ: Լավ սովորելու և հաջողության հասնելու համար պետք է հաշվի առնել կրտսեր դպրոցականի անձնային առանձնահատկությունները: Մի կողմից՝ երեխան իմպուլսիվ է, անհանգիստ, ունի ոչ կայուն ուշադրություն, իսկ մյուս կողմից, քանի որ նրա մոտ արդեն ձևավորվում է պահանջմունքների նոր մակարդակ, նա սկսում է գործել՝ առաջնորդվելով որոշակի նպատակներով, արժեքներով, զգացմունքներով: Կրտսեր դպրոցականի զարգացման ընթացքում հստակ երևում են զարգացման որակական փոփոխություններ: Երեխայի հոգեկան զարգացման կենտրոնում է հայտնվում կամաժինության ձևավորումը (պլանավորում, գործողությունների զարգացման ծրագիր, վերահսկողության իրականացում): Սովորելու ընթացքում աշակերտը դրսևորում է այնպիսի որակներ, ինչպիսիք են՝ նտածողության ինքնատիպությունը, ինդիքը տեսնելու ունակությունը, նոր պայմաններում կողմնորոշվելու արագությունը:

Վերոնշյալ իրավիճակներում ստանդարտ լուծումներ գտնելու համար անհրաժեշտ է պահպանել մոտիվացիայի շարունակականությունը: Հետևաբար, մեզ անհրաժեշտ են ավելի հետաքրքիր մեթոդներ, միջոցներ, մոտեցումներ, իվերջո այնամենը, ինչը կօգնի աշկերտներին մոտիվացված պահել, որն էլ կնպաստի ավելի խորը գիտելիքներ ստանալ աշխարհի մասին, արդյունքն էլ կլինի գրագետ, զարգացած երիտասարդությանը: Մոտիվացիան ամենուր է .այն աշխատանքի նկատմամբ հետաքրքրությունն ու ցանկությունն է, որի վրա ազդում են ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին գործոնները: Ժամանակակից տեխնոլոգիաների զարգացումը ևս մեկ տարբերակ է անհատների մի մեծ բանակի մոտիվացված պահելու:

Կրթական գործընթացի շրջանակներում կարևոր տեղ է գրավում սովորելու մոտիվացիան: Մոտիվացիայի նպատակը երեխաների մոտ առարկայի նկատմամբ կայուն հետաքրքրության ձևավորումն է, հաղորդակցական և ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը

Լեզվի դասավանդման պատմության ընթացքում դասավանդողները կիրառել են տարբեր մեթոդներ, պարբերաբար անցում կատարել նորագույն մեթոդների, իսկ ժամանակն ու նոր սերունդների պահանջները հղկել են բառապաշարի և լեզվական կանոնների մատուցման ձևերը՝ դրանք զուգադրելով ժամանակակից տեխնիկայի և սարքավորումների առաջարկած հնարավորությունների հետ: Նորովի մատուցելու և դասավանդման արդյունավետությունը բարձրացնելու ձգտումը լեզուն ուսուցանողներին դրդել է նոր սկզբունքներ և մարտավարություններ մշակել, որոնցից հաջողվածները լայն տարածում և կիրառություն են գտել, լրացվել, վերամշակվել և վերածվել մեթոդների:

Դասավանդելն ու սովորելը պետք է հավասարապես փոխկապակցված լինեն, միայն այդ դեպքում սովորելը արդյունավետ դասավանդման արդյունք կհամարվի: Միայն դասավանդողի հետևողականության և սովորողի ջանասիրության դեպքում են լավագույն արդյունքներ գրանցվում: Անշուշտ, չի կարելի հերքել դարերով եկած այն կարծրատիպը, որ նոր լեզու սովորող յուրաքանչյուր անձ բառապաշարի և լեզվական կանոնների մատուցման անհատական մոտեցում է պահանջում, ուստի չի կարող մեկ անձի դեպքում հաջողություն արձանագրած մարտավարությունը համարվել բացարձակ արդյունավետ: Բացի այդ, կարևորվում են նաև լեզվական ուսուցման նպատակը, ժամկետները, սովորողի ընդունակությունները և այլն:

Ժամանակակից տեխնոլոգիաներն այսօր կիրառվում են մարդկային գործունեության բոլոր ոլորտներում: Գիտելիքների ցանկացած բնագավառում մասնագետի վերապատրաստումը ներառում է օգտագործողների առնվազն պարտադիր ուսուցում, համակարգչային գրագիտությունը դառնում է կրթված մարդու ժամանակակից ըմբռնման բաղադրիչներից մեկը: Այդ իսկ պատճառով այսօր անհրաժեշտ է լուրջ ուշադրություն դարձնել անգլերենի դասավանդման ժամանակ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նոր գործիքների կիրառմանը:

Աշխարհի ուսուցիչներն ավելի ու ավելի են գիտակցում կրթության մեջ ժամանակակից ՏՀՏ-ների հմուտ օգտագործման առավելությունները: ՏՀՏ-ն օգնում է լուծել հետևյալ խնդիրները՝ կրթական գործընթացների բարելավում, կրթական արդյունքների և մոտիվացիայի բարձրացում, ցանցերի ստեղծում և համատեղ նախագծերի իրականացում, կրթական գործընթացի կազմակերպման և կառավարման բարելավում: Սա զարմանալի չէ, քանի որ այն հնարավորությունները, որոնք ՏՀՏ-ն ընձեռում է նորարարական տնտեսության և ժամանակակից հասարակության զարգացման համար, հասանելի են դարձել կրթության համար: Ուսուցիչների առջև խնդիր է դրված աշակերտի ուսումնական գործունեությունն այնպես կազմակերպել, որ ուսուցման համար առավելագույն մոտիվացիա ապահովեն: Կոլեկտիվ առաջադրանքներ կատարելիս աշակերտները կենտրոնանում են ոչ թե արտահայտության ձևի, այլ բովանդակության վրա:

Համատեղ գործունեության կարևոր նպատակն է սովորել և գրանցել նոր տեղեկատվություն, գնահատել դրանք, համեմատել տարբեր տեսակետներ, միասին քննարկել խնդրահարույց առաջադրանքները և մասնակցել քննարկմանը: Ինտերակտիվ առաջադրանքների կատարման գործընթացում ուսանողները դրսևորում են անկախություն և ստեղծագործական ունակություններ և խոսքի գործողությունների պասիվ կատարողներ չեն:

Օտար լեզվի դասավանդման հիմնական նպատակը հաղորդակցական իրավասության ձևավորումն է, այսինքն. իրական լեզվական միջավայրում օտարալեզու միջանձնային և միջմշակութային հաղորդակցություն իրականացնելու կարողության և պատրաստակամության մեջ:

Ուսուցման հիմնական ռազմավարությունը աշակերտակենտրոն մոտեցումն է, որը կրթական գործընթացի կենտրոնում դնում է երեխայի անհատականությունը, նրա կարողություններն ու, հակումները և կարիքները: Այս ամենը կարող է իրականացվել կրթական նոր տեխնոլոգիաների հիման վրա:

Այսպիսով, ուսուցչի հիմնական խնդիրն է ընտրել աշակերտների ակտիվ ճանաչողական գործունեությունը խթանելու տեխնիկան և մեթոդները, գիտակցելով ուսումնական գործընթացի յուրաքանչյուր մասնակցի ստեղծագործական ներուժը:

Օտար լեզվի դասավանդման ընտրված տեխնիկան և մեթոդները նախատեսված են հետևյալ խնդիրների լուծման համար

- . Ապահովել երեխաների բանասիրական կրթությունը, նրանց վաղ տարիքից ծանոթացնել համամարդկային մշակութային արժեքներին և ազգային մշակույթին.
- . Ստեղծել պայմաններ բարոյական հասկացությունների և համոզմունքների ձևավորման համար:

. Ստեղծել պայմաններ ստեղծագործական և մտածողության կարողությունների զարգացման համար:

. Բացահայտել ինտելեկտուալ զարգացման համար միջառարկայական գիտելիքների օգտագործման հնարավորությունները

Իմ աշխատանքի նպատակն է բացահայտել ժամանակակից մանկավարժական ինտերակտիվ տեխնոլոգիաների հնարավորությունները՝ որպես ուսման և ուսումնառության արդյունքների մոտիվացիայի բարձրացման և անգլերենի դասերին երեխաների ստեղծագործական կարողությունների զարգացման գործիք:

Նպատակին համապատասխան սահմանվում են հետևյալ խնդիրները.

Ներքին և արտասահմանյան մեթոդաբանական գրականության մեջ կրթության նորարարական ձևերի ուսումնասիրություն:

Անգլերենի դասերին ստեղծագործական գործունեության համար պայմանների ստեղծում տարբեր ժամանակակից մանկավարժական տեխնոլոգիաների միջոցով՝ նախագծային մեթոդներ, խաղային տեխնոլոգիաներ, ինտերակտիվ տեխնոլոգիաներ, դրամատիզացիաներ, ՏՀՏ կիրառում, զույգերով և փոքր խմբերով աշխատելու մեթոդներ..

Այսպիսով, ժամանակակից մանկավարժական տեխնոլոգիաները ոչ միայն տեխնիկական ուսումնական միջոցների կամ համակարգիչների օգտագործումն են, այլ կրթական գործընթացի օպտիմալացման սկզբունքների բացահայտումն ու մեթոդների մշակումը, որոնք բարձրացնում են կրթական արդյունավետությունը:

Իր հերթին, կրթական գործընթացի արդյունավետությունը պետք է ապահովվի տեղեկատվական և կրթական միջավայրի կողմից՝ տեղեկատվական և կրթական ռեսուրսների և գործիքների համակարգ, որոնք պայմաններ են ապահովում ուսումնական հաստատության հիմնական կրթական ծրագրի իրականացման համար:

Օտար լեզվի ուսուցիչը երեխաներին սովորեցնում է խոսքի գործունեության ուղիները, ուստի խոսքը հաղորդակցական կոմպետենտության մասին է՝ որպես օտար լեզուների ուսուցման հիմնական նպատակներից մեկը:

Ըստ Է.Ի. Պասովը, հաղորդակցական մեթոդի հեղինակը, հաղորդակցականությունը ենթադրում է կրթական գործընթացի խոսքի կողմնորոշում, որը կայանում է ոչ այնքան նրանում, որ գործնական խոսքի նպատակ է հետապնդվում, որքան այն, որ այս նպատակին հասնելու ճանապարհը հենց լեզվի գործնական օգտագործումն է:

Կրթության ժամանակակից ձևերը բնութագրվում են հաղորդակցական բարձր հնարավորություններով և ուսանողների ակտիվ ներգրավվածությամբ կրթական գործունեության մեջ:

1.2 Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաները անգլերեն լեզվի դասաժամերին

Անգլերեն լեզվի ուսուցումը համարվում է ժամանակակից դպրոցական կրթության առաջնահերթ ուղղություններից մեկը: Օտար լեզուների ուսուցման հիմնական նպատակը դպրոցում լեզվական գիտելիքների կիրառման և հաղորդակցական հմտությունների և կարողունակությունների ձևավորումն է, ԼԻԵՇ-ի B1 կամ B2 մակարդակին համապատասխան , օտար լեզվով հաղորդակցական կարողությունների զարգացումը, կրթական տվյալ մակարդակին , թեմայի և հաղորդակցման իրադրությանը համապատասխան լեզվական գիտելիքի (բառապաշար, քերականություն, ուղղագրություն, արտասանություն) զարգացումը և այլն: Այս նպատակները որոշում է տարրական, հիմնական, միջնակարգ դպրոցի շրջանավարտների պատրաստվածության մակարդակին ներկայացվող պահանջների բովանդակությունը: Այդ նպատակները կարող է իրականացվել միայն այն դեպքում, եթե ժամանակակից դպրոցական կրթությունը արդիականացվի դրա ինֆորմատիզացիայի միջոցով, ինչպես նաև բարելավել ուսուցիչների վերապատրաստումը՝ զարգացնելու ժամանակակից տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների (ՏՀՏ) գործնական կիրառման հմտությունները: Անգլերենը մեծ հնարավորություններ ունի ուսուցման գործընթացում ՏՀՏ-ի օգտագործման համար:

Անգլերենը մեծ հնարավորություններ ունի ուսուցման գործընթացում ՏՀՏ-ի օգտագործման համար: Կցանկանայի նշել առարկայի դասավանդման ընթացքում համակարգչային տեխնիկայի և մուլտիմեդիայի օգտագործման մի քանի հիմնական ուղղություններ:

Նյութերի ցուցադրում.

Ներկայումս կա անգլերեն լեզվի ուսուցման ինտերակտիվ գործիքների բազմազան փաթեթ, որոնք, բացի հիպերտեքստից, ունեն բարձրորակ գրաֆիկա, սլայդներ, տեսանյութեր և ձայն: Նման միջոցները սովորաբար կոչվում են կրթական էլեկտրոնային մուլտիմեդիա հրապարակումներ: Դրանց կառուցվածքը ներառում է մուլտիմեդիա բաղադրիչներ (ձայն, վիդեո, անիմացիա և այլն), որոնք աջակցում են դասընթացի համապատասխան թեմաներին և բաժիններին:

Մուլտիմեդիա դասընթացը տեսողական, հեշտությամբ մատչելի ձևով տալիս է պատկերացում որոշակի թեմայի վերաբերյալ որպես ամբողջություն՝ շեշտը դնելով դրա բովանդակության հիմնական տարրերի վրա: Դասընթացի յուրաքանչյուր թեմայում պատկերազարդումների, անիմացիաների, տեսահոլովակների և հիպերտեքստի օգնությամբ աշակերտներին հնարավորություն է տրվում տեսողական և փոխաբերական ձևով ծանոթանալ դրա բովանդակության հիմնական տարրերին: Դասի տեսական փուլում ուսուցիչը ներկայացնում է նոր նյութի ուսումնասիրությունը դիագրամների, սլայդների ցուցադրմամբ, ինչը թույլ է տալիս աշակերտների ուշադրությունը ուղղել տեսական նյութի ամենակարևոր կետերին, որը օգնում է աշակերտներին ավելի լավ հիշել նյութը, ավելի խորը թափանցել ուսումնասիրվող հարցի էության մեջ:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները համեմատած ավանդականի հետ, մեծ հնարավորություններ ունեն նկարագարման և պատկերավոր նյութեր ստեղծելու համար, որոնք էլ կարևոր դեր են կատարում , որպեսզի սովորողները ավելի լավ հիշեն մատուցվող նյութը: Ես, մուլտիմեդիայի միջոցով, կրկնօրինակում եմ նոր դասի հիմնական կետերը:

Դասարանում և արտադասարանական գործունեության ընթացքում ես փորձում եմ դասի ներկայացումը դարձնել զվարճալի միջոց՝ աշակերտներին կրթական գործունեության մեջ ներգրավելու համար, որոնց շնորհիվ աճում է հետաքրքրասիրությունը առարկայի ուսումնասիրության նկատմամբ:

Շնորհանդեսների համար օգտվում եմ Power Point ծրագրից՝ ստեղծելով իմ սեփական շնորհանդեսները և սահիկաշարերը: Դրանք կիրառում եմ դասի ցանկացած փուլում կամ դասի ցանկացած տեսակի համար, լինի դա՝ նպատակ դնելը, նոր նյութի ներդրումը, վերապատրաստումը և համախմբումը, գիտելիքները գործնականում կիրառելը, ստուգելը կամ վերահսկելը և այլն:

Դրանց կիրառությունը հնարավորություն է տալիս ինձ տեղեկատվական աջակցության, դասի սխեմայի կառուցման, տարբեր վարժությունների օգտագործման, նկարագարման, ժամանակի խնայողության, և այլն:

Իմ աշխատանքում ես օգտագործում եմ ժամանակակից տեխնոլոգիաներ հնչյունաբանության, քերականության, բառապաշարի, ընթերցանության, լսողական ըմբռնման և ըմբռնման, խոսքի և թարգմանության դասավանդման մեջ:

Դասավանդման համար նախատեսված աուդիո նյութերն ինձ թույլ են տալիս դասն ավելի արդյունավետ անցկացնել՝ անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելով աշակերտներին անգլերեն տեքստերի ընկալման և ըմբռնման համար:

Տեսանյութերի օգտագործումը դրանց հետագա քննարկմամբ թույլ է տալիս ընկալել վավերական խոսքը, ընդլայնել բառապաշարը, մտապահել նախադասության կառուցվածքները, որոնք բնորոշ են կենդանի, խոսակցական խոսքին: Բացի այդ, հետաքրքիր, հետաքրքրաշարժ նյութը բարձր մոտիվացիա է տալիս առարկան ուսումնասիրելու համար:

Երգերը, բանաստեղծությունները, ֆիզկուլտուրան օգնում են աշակերտներին բառապաշարը համալրել ժամանակակից օտար լեզվի բառապաշարով:

Նոր բառապաշար ներմուծելիս, քերականական նյութը բացատրելիս, մուլտիմեդիա պրեզենտացիաներն օգտագործվում են որպես մենախոսություն և երկխոսական խոսքի ուսուցման աջակցություն: Դրանց կիրառումը գործնականում հնարավորություն է տալիս ավելի հստակ ներկայացնել անհրաժեշտ տեղեկատվությունը և նպաստել նոր նյութի ավելի լավ ընկալմանը և յուրացմանը:

Օտար լեզվի դասավանդման հարցում ոչ պակաս կարևոր են էլեկտրոնային թեստերը, որոնք խնայում են ժամանակը, օբյեկտիվորեն ցույց են տալիս արդյունքները և նպաստում ինքնագնահատականի և ինքնատիրապետման հմտությունների զարգացմանը: Նրանց առավելություններն այն են, որ մի քանի րոպեում ամբողջ դասարանը միաժամանակ արդյունավետ է աշխատում, և ուսուցիչը ստանում է բոլոր աշակերտների արդյունքները: Թեստավորման կիրառման հետևողականությունը ստիպում է աշակերտներին պատրաստվել յուրաքանչյուր դասին, կանոնավոր աշխատել: Նման ստուգումը օգնում է տեսնել գիտելիքների բացերը և պլանավորել դրանք վերացնել:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ օգտագործման շնորհիվ աշակերտների շրջանում նկատում են սովորելու մոտիվացիայի աճ, ներկայացված նյութի ավելի արագ և խորը ընկալում և հետաքրքրասիրության բարձրացում անգլերեն լեզվի նկատմամբ:

Ինչպես ցույց է տալիս պրակտիկան, հատկապես վառ է հիշվում այն, ինչ ոչ ստանդարտ է: Ակտիվ մեթոդները թույլ են տալիս ինձ նստացնել ձանձրալի ծանոթ դասերը և դրանք դարձնել հետաքրքիր և ավելի տեղեկատվական:

SՀՏ-ի օգտագործման շնորհիվ մի կողմից երկու կողմերն էլ խորը սուզվում են խնդրի մեջ, իսկ մյուս կողմից խնայում : ուսման ժամանակի:

ԳԼՈՒԽ 2 Անգլերենի ժամանակակից ուսուցիչ

Ուսուցչությունը հնագույն մասնագիտություններից է և այն սահմանել է միջանձնային հարաբերությունների բազմաթիվ սկզբունքներ: Ուսուցչի և հատկապես անգլերենի ուսուցչի դերը միայն քերականության, բառապաշարի և արտասանության կանոններ սովորեցնելը չէ: Դա հեշտությամբ կարելի է անել ցանկացած մեխանիկական սարքավորման միջոցով: Ուսուցչի դերն է՝ ճանաչել դասարանի յուրաքանչյուր աշակերտի անհատականության արժեքը՝ պահպանելով իրենց անձնական արժեքը, կապել և հզորացնել այս երկու եզակի անհատականությունները, որպեսզի նրանք կարողանան գոյություն ունենալ նույն տարածքում: Միևնույն ժամանակ, ուսուցիչը երեխաներին հնարավորություն է տալիս ոչ միայն տիրապետել նոր լեզվին, այլև զարգացնում է նրանց սոցիոլոգիական առումով և սովորեցնում տարբեր ռազմավարություններ, որոնք կարող են կիրառվել ոչ միայն լեզվի ուսուցման, այլև կյանքում:

Ժամանակակից աշխարհում օտար լեզվի իմացությունը էական նշանակություն ունի: Ինչպե՞ս սովորեցնել երեխաներին հասկանալ և զգալ օտար խոսքը՝ հաշվի առնելով նրանց տարիքը և դաս կոչվող կարճ ժամանակահատվածը: Օտար լեզվի ուսուցչի անձնական ներուժի մասին խոսելիս, իհարկե, պետք է մտածել մասնագիտական շարունակական զարգացման, մասնագիտական աճի, մասնագիտական հաջողության հասնելու ուղիների և ինքնաիրացման մասին:

Վերջին տասնամյակների ընթացքում կրթության զարգացման հիմնական միտումները զգալի փոփոխություններ են կրել: Եթե ժամանակին լրջորեն խոսում էին գիտելիքի փոխանցման հնարավորության մասին, ապա այսօր ակնհայտ է, որ գիտելիքը ոչ թե փոխանցվում է, այլ յուրացվում է անձնական նշանակալի գործունեության գործընթացում: Գիտելիքն ինքնին, դրանք օգտագործելու որոշակի հմտություններից և կարողություններից դուրս, չի լուծում մարդուն կրթելու և իրական գործունեությանը նախապատրաստելու խնդիրը: Հետևաբար, ներկայումս կրթության նպատակը ոչ միայն գիտելիքն ու հմտություններն են, այլ անհատականության որոշակի գծերի զարգացումը, առանցքային իրավասությունների ձևավորումը, որոնք պետք է «զինեն» երիտասարդներին իրենց ապագա կյանքի համար հասարակության մեջ: Այսպիսով, ժամանակակից ուսուցիչը պետք է ունենա մասնագիտական կարողություններ՝ կապված տարբեր մակարդակներում ուսումնական նպատակների իրականացման պատրաստակամության և կարողության հետ՝ հաշվի առնելով ժամանակակից սոցիալական պահանջները և դասավանդման իրական պայմանները:

2.2 Անգլերենի ուսուցչի հիմնական մասնագիտական կարողությունները:

Առաջին հերթին դա սոցիալ-հոգեբանական իրավասություն է, որը կապված է մասնագիտական խնդիրները լուծելու պատրաստակամության հետ: Հաջորդ կարևոր իրավասությունը հաղորդակցական է: Կարևոր են նաև ընդհանուր մանկավարժական մասնագիտական կոմպետենտությունը, առարկայական կոմպետենտությունը և մասնագիտական ինքնաիրացումը:

Ի՞նչ անձնական հատկություններ պետք է ունենա ուսուցիչը: Ես կառանձնացնեի հետևյալը.

- անկախություն և նախաձեռնողականություն մասնագիտական խնդիրների լուծման գործում.
- դատողությունների և կարծիքների անաչառություն, տեսակետների լայնություն.
- շփման և հաղորդակցման հմտություններ;
- դիտողականություն և սրամտություն;
- հանդուրժողականություն, կարեկցանք;
- բարի կամք և հոգեբանական կայունություն;
- սոցիալական գործունեություն և ստեղծագործականություն;
- մասնագիտական պարտքի և անձնական պատասխանատվության զգացում.
- զրուցակցին լսելու և լսելու պատրաստակամություն.
- մասնագիտական մտորումների և ներդաշնակության կարողություն.

ՉԷ՞ որ ուսուցիչը կոչված է ոչ միայն առարկան դասավանդելու ըստ իր մասնագիտության, այլև ապագա քաղաքացիների կրթելու իր սաների մեջ: Ուզում եմ աշակերտներիս մեջ ներդնել ոգեղենություն և բարոյականություն: Ես ուզում եմ երեխաներին սովորեցնել բացել իրենց սրտերը մարդկանց առաջ՝ անկախ նրանից, թե որտեղ են նրանք ապրում :

Ժամանակակից ուսուցիչը պետք է օգնի յուրաքանչյուր երեխայի գտնել ինքն իրեն, բացահայտել իր կարողությունները, կատարել ինքն իրեն: Ժամանակակից ուսուցիչը այն ուսուցիչն է, ով գիտի, որ դասարանում չկան անկարող ու անտարբեր երեխաներ: Իմ նպատակն է տեսնել, զանազանել, բաց չթողնել երեխայի մեջ այն ամենն, ինչ կա նրա մեջ, և խթան տալ ինքնակատարելագործմանը՝ հենց նրա խորքից բխող ստեղծագործության զարգացման միջոցով:

Կարծում եմ, որ ժամանակակից ուսուցիչը այն մասնագետն է, ով պարտավոր է իմանալ իր առարկայի հետ անմիջականորեն առնչվող ոլորտների մասին և ավելին, տիրապետում է մի շարք որակների, որոնք նպաստում են գիտելիքների հաջող փոխանցմանը:

Ուսուցչի մանկավարժական հմտության կարևոր բաղադրիչը ժամանակակից պայմաններում նրա համապատասխանությունն է գիտության և տեխնիկայի զարգացման մակարդակին, ՏՀՏ-ի միջոցով մասնագիտական խնդիրներ լուծելու կարողությանը: Այսպիսով, ինչ է տեղեկատվական տեխնոլոգիաները: ՏՀՏ-ն «համակարգիչների և համակարգչային հաղորդակցման գծերի միջոցով տեղեկատվության հավաքման, կուտակման, պահպանման, որոնման, փոխանցման, մշակման և թողարկման մեթոդների և տեխնիկայի համակարգ է»: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները, որպես կանոն, այնպիսի տեխնիկական միջոցներ են, ինչպիսիք են աուդիո, վիդեո, համակարգիչ, ինտերնետ:

Իմ դասերին փորձում եմ օգտագործել տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներ, որոնք անտարբեր չեն թողնում ոչ մի երեխայի, ներգրավում են ճանաչողական գործունեության մեջ, ստիպում են մտածել, վերլուծել, ինքնուրույն եզրակացություններ անել: Որպես ժամանակակից ուսուցիչ՝ ես փորձում եմ իրականացնել մանկավարժության ամենակարեւոր նպատակը՝ դաստիարակել բարի, անկախ, համագործակցող երեխա:

Ինչպե՞ս կապել երեխաների հոգիները անզվիական դասականներին, երաժշտական, բանաստեղծական, գեղարվեստական մշակույթին: Ինչպե՞ս չկորցնել մեզ կապող փոխըմբռնման թելը: Ունեմ 45 բույս դաս, և այս ժամանակահատվածում պետք է երեխաներին առավելագույնս սովորեցնեմ մտածել, կարողանալ վերարտադրել ստացած գիտելիքները, կիրառել դրանք նոր իրավիճակում: Աշխատանքս այնպես եմ կազմակերպում, որ դասերս լինեն բազմազան, հետաքրքիր և առաջացնեն ոչ թե ձանձրույթ, այլ աշխատելու, նոր բաներ ընկալելու ցանկություն:

Գլխավորը յուրաքանչյուր աշակերտի մեջ մարդ տեսնելն է: Սովորեցնում եմ ուշադիր և հարգալից վերաբերմունք միմյանց նկատմամբ: ՉԷ՞ որ նյութը, որով ամեն օր աշխատում է ուսուցիչը, երեխաներն են, որոնք այլևս երբեք երեխա չեն դառնա: Իսկ ուսուցիչները (ինչպես բժիշկները, ովքեր Հիպոկրատի երդում են տալիս) սխալվելու իրավունք չունեն: Ի վերջո, դրանք շտկելը դժվար է լինելու, իսկ երբեմն էլ՝ անհնար:

Որքան կարևոր է ուսուցչի առօրյա կյանքում հեռանալ առօրյայից, միապաղաղությունից և կարծրատիպերից: Գլխավորը ուսուցչական աշխատանքի գեղեցկության ու նշանակության զգացումն է, անխոնջ նվիրումի, հավերժ փնտրտուքի ու հավատքի անհրաժեշտությունը, հոգու հավերժ երիտասարդությունը, որը տալիս է ուսուցչի մասնագիտությունը:

Գլուխ 3. ՏՀՏ կիրառման արդյունավետությունը գործնական նշանակություն

ՏՀՏ կիրառմամբ դասեր. սա, իմ կարծիքով, դպրոցում նորարար աշխատանքի կարևորագույն արդյունքներից մեկն է: Համակարգչային տեխնոլոգիաները կարող են կիրառվել գրեթե ցանկացած դպրոցական առարկայի համար: Կարևոր է մի բան՝ գտնել այն եզրը, որը դասը կդարձնի իսկապես ուսանելի : Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառումը թույլ է տալիս իրականացնել պլանս, դասը դարձնել ժամանակակից: Ինչպես նաև գտնում եմ , որ տեղակատվական տեխնոլոգիաների օգտագործումը ուսումնական գործընթացում ազդում է ուսուցչի մասնագիտական կարողությունների աճի վրա, դա նպաստում է կրթության որակի զգալի բարելավմանը, ինչը հանգեցնում է կրթական քաղաքականության հիմնական խնդրի լուծմանը:

Վերլուծելով դասարանում ՏՀՏ-ի կիրառման իմ փորձը՝ վստահաբար կարող եմ ասել, որ տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը ինձ թույլ է տվել.

- . ապահովել ուսման դրական մոտիվացիա;
- . դասեր անցկացնել բարձր գեղագիտական և զգացմունքային մակարդակով (երաժշտություն, անիմացիա);
- . ապահովել վերապատրաստման բարձր աստիճանի տարբերակում (գրեթե անհատականացում);
- . դասապրոցեսի ընթացքում կատարված աշխատանքի ծավալը ավելացնել 1,5 - 2 անգամ;
- . բարելավել գիտելիքների վերահսկումը;
- . ռացիոնալ կազմակերպել ուսումնական գործընթացը, բարձրացնել դասի արդյունավետությունը.
- . ձևավորել իսկապես հետազոտական գործունեության հմտություններ.
- . Տրամադրել մուտք դեպի տարբեր տեղեկատու համակարգեր, էլեկտրոնային գրադարաններ և այլ տեղեկատվական ռեսուրսներ:
- . Ինչ վերաբերում է կատարողականին, ապա այն աշակերտներ, ովքեր համակարգված աշխատում են համակարգչային ուսուցման ծրագրերով, զբաղվում են նախագծային աշխատանքներով, բարձրացրել են իրենց գիտելիքների որակը: Սովորողները կայուն հետաքրքրություն են ցուցաբերել անզլերեն սովորելու նկատմամբ: :

Հաշվի առնելով վերը նշված բոլորը՝ անհրաժեշտ են համարում դասապրոցեսի ժամանակ օգտագործել էլեկտրոնային ռեսուրսներ:

Այս ընթացքում աշխատելով դպրոցում, ես հասկացա, որ ՏՀՏ-ի շնորհիվ դասարաններում դասապրոցեսները դառնում են ավելի հետաքրքիր և ուսանելի:

Անչափ ցանալի է իհարկե ունենալ հենց անգլերեն լեզվի ուսուցման համար այնպիսի դասասենյակ, որը հագեցած կլինի ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով, ինչպիսիք են օրինակ՝ համակարգիչը, ինտերակտիվ գրատախտակը, փաստաթղթային տեսախցիկը և այլն: Որքանով է իրատեսական է իմ ցանկությունը հաստակ չեմ կարող ասել, բայց վստահ եմ, որ մեր դպրոցներում պետք է ստեղծվեն համապատասխան պայմաններ, որպեսզի յուրաքանչյուր երեխա հաջողակ լինի, ընտրություն կատարելու իրավունք և կարողություն ունենա և դառնա ստեղծագործ մարդ:

Այսօր երեխայի անհատականությունը և նրա ներաշխարհը ուշադրության կենտրոնում են, իսկ ժամանակակից ուսուցչի հիմնական խնդիրը սովորողների կրթական գործունեության կազմակերպման մեթոդների և ձևերի ընտրությունն է, որոնք օպտիմալ կերպով զարգացնում են աշակերտներ անհատականությունը: Ուսուցիչը պարտավոր է ակտիվացնել սովորողի ճանաչողական գործունեությունը օտար լեզուների դասավանդման գործընթացում, յուրաքանչյուր աշակերտի համար ստեղծել լեզվի գործնական յուրացման պայմաններ, ընտրել դասավանդման այնպիսի մեթոդներ, որոնք թույլ կտան յուրաքանչյուր աշակերտի ցույց տալ իր ակտիվությունը, ստեղծագործական ունակությունները: Եվ դա այն է, ինչ ես փորձում եմ անել իմ դասերին:

Հատկապես արժեքավոր է տարրական դպրոցում օտար լեզվի դասավանդման համար համակարգչային տեխնիկայի կիրառման հնարավորությունը: Օրինակ՝ 3-րդ դասարանի սովորողները անգլերեն այբուբենը տիրապետելու համար օգտագործում են իմ կողմից մշակված տեսողական էլեկտրոնային նյութեր (պրեզենտացիաներ), որոնցում մուտքագրվում են տառեր՝ դրանց համապատասխան առարկաների պատկերների հետ միասին:

Բառապաշարի ուսումնասիրությունը օտար լեզվին տիրապետելու կարևոր կողմերից է, ուստի ես մեծ ուշադրություն եմ դարձնում դրան: Ես կազմել և կիրառել եմ տարբեր առաջադրանքներ անգլերեն բառերը համախմբելու, օգտագործելու, ուղղագրելու համար.

Սլայդների համար ընտրվում են ամենահետաքրքիր նկարները, տպում տարբեր տառատեսակներով ու գույներով, ինչը երեխաների ուշադրությունը պահում է աշխատանքային վիճակում և չի հոգնում նրանց միապաղաղությունից:

Երեխաները հաճույք են ստանում նմանատիպ գործընթացից, և սա այն է, ինչի մասին ուսուցիչը կարող է միայն երագել:

Փորձը ցույց է տալիս, որ բառապաշարը համախմբելու շնորհանդեսները հիանալի հիմք են քերականական կյուրթը կիրառելու համար:

Օգտագործելով տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների հնարավորությունները՝ ես ստեղծում եմ ռեբուսներ և խաչբառեր՝ կրկնելու բառապաշարը, ինչպես նաև կոմիքսներ՝ որպես օժանդակ միջոց՝ ինչպես դասագրքի տեքստը վերապատմելու, այնպես էլ խոսակցական թեմա կամ քերականական կառուցվածք մշակելու համար: Այս տեսակի աշխատանքը երեխաների մոտ հետաքրքրություն է առաջացնում և ուսուցչին հնարավորություն է տալիս ստուգել, թե որքանով են գիտակցված նրանց բանավոր խոսքերը:

Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների օգտագործումը օտար լեզվի ուսումնասիրության մեջ, անկասկած, մեծ գործնական նշանակություն ունի, մասնավորապես.

- ուսումնական կյուրթի վիզուալիզացիան արդյունավետ միջոց է, որը թույլ է տալիս ուսուցչին իրացնել իր ստեղծագործական ներուժը.

- օգնում է ուսուցչին սովորելու աշակերտակենտրոն մոտեցման իրականացման գործում.

- օգնում է ընդլայնել աշակերտների հորիզոնները և բարելավել նրանց մշակութային մակարդակը.

- առարկան ուսումնասիրելու մոտիվացիայի բարձրացման միջոց է.

- խթանում է աշակերտի որոնումն ու գործունեությունը և նպաստում նրա ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը.

Բացի այդ, դպրոցականների օտար լեզվի իմացության որակի բարձրացման համար որոշիչ նշանակություն ունի նորարարական տեխնոլոգիաների ներդրումը դպրոցի պրակտիկայում, որոնք նախատեսված են բազմամշակութային լեզվական անհատականություն ձևավորելու համար:

Այսպիսով, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների օգտագործումը օտար լեզուների դասերին նպաստում է.

1. Գտել ուղիներ յուրաքանչյուր աշակերտի դասապրոցեսին ընդգրկելու համար՝ օգտագործելով նրա անհատական ունակությունները:

2. Դասարանում ստեղծել բարեգործական ստեղծագործական մթնոլորտ:

3. Դպրոցականների սուբյեկտիվ փորձին անընդհատ վերաբերել որպես սեփական կյանքի փորձ:

4. Փնտրել և գտնել գիտելիքների յուրացման ամենաարդյունավետ ուղիները:

5. Բացահայտել եւ գիտակցել ինչպես սովորողի, այնպես էլ ուսուցչի անհատական հատկանիշները:

Եզրակացություն

Այսպիսով, «ՏՀՏ-ի ներդրումը նպաստում է կրթության արդիականացման հիմնական նպատակի իրականացմանը՝ կրթության որակի բարելավմանը, կրթության մատչելիության բարձրացմանը, տեղեկատվության և հաղորդակցության հետ կապված, տեղեկատվական տարածքում կողմնորոշված անձի ներդաշնակ զարգացման ապահովմանը:

ՏՀՏ-ի գալուստով ուսուցչի աշխատանքը դարձել է շատ ավելի արդյունավետ, ավելի արագաշարժ, ավելի արագ: Այժմ ուսուցիչը նյութը ուսումնասիրելիս կարող է լսել աուդիո հատվածը, դիտել տեսանյութերի հաջորդականությունը և դասերին օգտագործել այլ մուլտիմեդիա հնարավորություններ: Աշակերտների մոտ կա հետաքրքրություն, ավելին տեսնելու և սովորելու ցանկություն:

Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաները տարրական դպրոցի ուսուցչի համար ստեղծագործելու մեծ հնարավորություններ են բացում, քանի որ դասի նյութերը կարող են ներկայացվել պրեզենտացիաների տեսքով. դասի հատվածներում կարող եք օգտագործել վիդեո, աուդիո ֆայլեր, նկարներ ինտերնետից. կրթական ծրագրերի ինտերակտիվ լիցենզավորված հավելվածներ; աղյուսակներ, դիագրամներ, սխեմաներ և գծագրեր:

Տարրական դասարանների աշակերտների շրջանում գերիշխող է տեսողական-փոխաբերական մտածողությունը, հետևաբար իմ աշխատանքում, դասեր պատրաստելիս և վարելիս, ես օգտագործում եմ ժամանակակից ՏՀՏ՝ աշակերտների գիտելիքների որակը բարելավելու, բոլոր աշակերտներին ուսումնական գործընթացում ներգրավելու, ավելի մեծ հետաքրքրության համար: ուսուցման գործընթացը և յուրաքանչյուր ուսանողի անձնական մոտիվացիան

Կրթական օջախներում ՏՀՏ կիրառումը թույլ է տալիս բարձրացնել դպրոցականների հետաքրքրության մակարդակը, ինչպես նաև գիտելիքների որակի մակարդակը: Այս տեխնոլոգիան, անշուշտ, պետք է գործի որպես ուսումնական գործընթացի օժանդակ տարր՝ թույլ տալով տեսողությունն ու լսողությունը ներգրավել ընկալման գործընթացում, միացնել երևակայությունը և զարգացնել հիշողությունը:

Իհարկե, որպեսզի ՏՀՏ-ի օգնությամբ ստեղծված բոլոր նյութերը լինեն հետաքրքիր, բովանդակալից, ուսուցիչը պետք է բարելավի իր մասնագիտական պատրաստվածությունը ՏՀՏ ոլորտում:

ՏՀՏ-ն կարող է կիրառվել դասի ցանկացած փուլում: Նման դասեր պատրաստելու համար ուսուցչին անհրաժեշտ է տեխնիկական գրագիտություն, համակարգչով և կիրառական ծրագրերով աշխատելու կարողություն, դասը սահմանված նպատակներին և խնդիրներին համապատասխան կառուցելու, դրանում բոլոր փուլերը համադրելու, ՏՀՏ գործիքները ներմուծելու կարողություն: դասի կառուցվածքը:

Ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառումը հնարավորություն է տալիս դասը դարձնել հետաքրքիր, վառ, ավելի հիշվող, ինչը թույլ է տալիս հուսալ, որ դասը առանց հետքի չի անցնի յուրաքանչյուր սովորողի համար:

Եթե դուք ժամանակակից ուսուցիչ եք, որն ավելի ու ավելի շատ հնարավորություններ է փնտրում դասարանում կյուրժը ներկայացնելու համար, եթե ձեզ պետք են լավ ուսումնառության արդյունքներ, եթե պատրաստ եք սովորել նոր տեխնոլոգիաներ, ապա, իհարկե, դասերին պետք է օգտագործեք ՏՀՏ գործիքներ: ՏՀՏ-ն նոր հայացք է ուսուցչի մասնագիտական կյանքին, այն նոր գործիք է ուշադրություն գրավելու, սովորողների մոտիվացիայի բարձրացման և ժամանակակից տեխնոլոգիաների միջոցով գիտելիքների որակի հասնելու համար:

Հիմնական եզրակացություններ ՏՀՏ կիրառումը արդարացված է, քանի որ այն թույլ է տալիս ակտիվացնել աշակերտների գործունեությունը, հնարավորություն է տալիս բարելավել երեխաների կրթության որակը, բարելավել ուսուցչի մասնագիտական մակարդակը, դիվերսիֆիկացնել միջանձնային հաղորդակցության ձևերը՝ ներառելով ուսումնական գործընթացի բոլոր մասնակիցներին:

Գրականության ցանկ

1. ՀՊՄՀ Գիտահետազոտական կենտրոն, << Մանկավարժական կրթության զարգացման հայեցակարգ>>, Երևան 2014
- 2 Չայցեվա Մ.Վ.-Մոտիվացիա և դրա բարձրացման որոշ եղանակներ: - 1998թ:
3. Վասիլևա Մ.Մ. Օտար լեզու սովորելու մոտիվացիայի ձևավորման պայմանները: - 1998թ: –Մ. Մանկավարժություն 1998.
4. . Աստվածատրյան Մ. Գ. ; Երզնկյան Ե. Լ. ; Սուխուդյան Ա. Յ. Անգլերեն լեզու Յանրակրթական դպրոցի ծրագրեր և չափորոշիչներ, Երևան , 2009:
5. Աստվածատրյան Մ., Թերզյան Գ., Թորոսյան Ա., Տեղեկատվական հաղորդակցական տեխնոլոգիաների կիրառումը հանրակրթական դպրոցում, «Ասողիկ» հրատ., Երևան, 2004:
6. Թովուզյան Ա. Օ., Գյուլամիրյան Ջ.Յ., Պողոսյան Լ.Մ, Ասատրյան Ս.Մ., Անտոնյան Լ.Ա., Ղազարյան Մ.Զ., Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները դպրոցում, ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, 2018:
7. Գրիգորյան Լ. Անգլերեն 10-12 ուսուցչի ձեռնարկ ընդհանուր և բնագիտամաթեմատիկական հոսքերի համար, Երևան 2011:
- 8 Информатизация общего среднего образования: Научно-методическое пособие / под ред. Д. Ш. Матроса. — М.: Педагогическое общество России, 2004.
- 9 http://publications.yasu.am/wp-content/uploads/2019/05/19_N_MANUKYAN.pdf և Մանուկյան, «Անգլերենի դասավանդման որոշ մեթոդների շուրջ»:
- 10 Макарова Н.М., «Информатика и ИКТ» учебник (начальный уровень). С.П., 2010